

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

5. märts 2020*

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Direktiiv 2008/48/EÜ – Tarbijakrediidilepingud – Artikkel 8 –
Krediidiandja kohustus kontrollida tarbija krediidivõimelisust – Riigisisese õigusnormid –
Tarbijapoolse tühisusele tuginemise suhtes aegumistähtaja kohaldamine – Artikkel 23 – Sanktsioonid –
Tõhusus, proportsionaalsus, hoiatavus – Liikmesriigi kohus – Selle kohustuse täidetuse kontrollimine
omal algatusel

Kohtuasjas C-679/18,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Okresní soud v Ostravě (Ostrava piirkondlik kohus, Tšehhi Vabariik) 25. oktoobri 2018. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 5. novembril 2018, menetluses

OPR-Finance s. r. o.

versus

GK,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president A. Arabadjiev, kohtunikud T. von Danwitz ja A. Kumin (ettekandja),

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: ametnik M. Longar,

arvestades kirjalikku menetlust ja 4. septembri 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek ja J. Vláčil ning S. Šindelková,
- Portugali valitsus, esindajad: L. Inez Fernandes ning P. Barros da Costa, M. J. Marques ja C. Farto,
- Euroopa Komisjon, esindajad: G. Goddin ja P. Němečková,

olles 14. novembri 2019. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: tšehhi.

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT 2008, L 133, lk 66, parandused ELT 2009, L 207, lk 14, ELT 2010, L 199, lk 40 ja ELT 2011, L 234, lk 46), artiklite 8 ja 23 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses OPR-Finance s. r. o. ja GK vahel seoses niisuguste summade tasumise nõudega, mis kuuluvad tasumisele vastavalt krediidilepingule, mille nimetatud ettevõtja GKga sõlmis.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 2008/48 põhjendused 7, 9, 26, 28 ja 47 on sõnastatud järgmiselt:
  - „(7) Selleks et aidata kaasa hästitoimiva siseturu tekkele tarbijakrediidi valdkonnas, on vaja mitmes põhiküsimuses kujundada ühtlustatud ühenduse raamistik. [...]
  - [...]
  - (9) Täielikku ühtlustamist on vaja selleks, et tagada kõikidele ühenduse tarbijatele nende huvide võrdselt kõrgetasemeline kaitse ning luua tõeline siseturg. Seetõttu ei tohiks liikmesriikidel lubada säilitada või kehtestada muid siseriiklike norme peale käesolevas direktiivis sätestatute. Ent sellist piirangut tuleks kohaldada ainult siis, kui norme on käesoleva direktiiviga ühtlustatud. Ühtlustatud normide puudumisel peaks liikmesriikidel olema jätkuvalt õigus säilitada või kehtestada siseriiklike õigusakte. [...] Teine selline näide liikmesriikidele antud võimalusest oleks kaubamüügilepingust või teenuste osutamise lepingust taganemist (kui tarbija kasutab oma õigust taganeda krediidilepingust) käsitlevate siseriiklike sätete säilitamine või kehtestamine. [...]
  - [...]
  - (26) [...] Eriti laieneval krediiditurul on oluline, et krediidiandjad ei tegeleks vastutustundetu laenamise ega annaks krediiti ilma eelneva krediidivõimelisuse hinnanguta ning liikmesriigid peaksid teostama vajalikku järelevalvet sellise käitumise ärahoidmiseks ja ette nägema vajalikud meetmed krediidiandjate karistamiseks, kui nad nii käituvad. [...] [K]rediidiandjatel [peaks] olema kohustus individuaalselt kontrollida tarbija krediidivõimelisust. Sel eesmärgil peaks krediidiandjatel olema lubatud kasutada mitte ainult asjaomase krediidilepingu ettevalmistamise ajal tarbija poolt esitatud teavet, vaid ka pikaajase ärisuhte ajal esitatud teavet. Liikmesriikide ametiasutused peaksid andma ka krediidiandjatele asjakohaseid juhtnööre ja suuniseid. Tarbijad peaksid samuti toimima läbimõeldult ja austama oma lepingulisi kohustusi.
  - [...]
  - (28) Tarbija krediidivõimelisuse hindamiseks peaks krediidiandja kasutama ka asjakohaseid andmebaase; õiguslike ja tegelike asjaolude tõttu võib vajalikuks osutuda nimetatud päringute teostamine erinevas ulatuses. [...]
  - [...]

(47) Liikmesriigid peaksid kehtestama eeskirjad karistuste kohta, mida kohaldatakse käesoleva direktiivi alusel vastu võetud siseriiklike õigusaktide rikkumise korral, ja tagama nende eeskirjade rakendamise. Kuigi liikmesriikidele jääb karistuste valikul otsustusõigus, peaksid sätestatud karistused olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.“

4 Direktiivi artikli 8 „Kohustus hinnata tarbija krediidivõimelisust“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid tagavad, et enne krediidilepingu sõlmimist hindab krediidiandja tarbija krediidivõimelisust vajaduse korral tarbijalt saadud piisava teabe alusel ja kasutades vajadusel asjakohaseid andmebaase. Liikmesriigid, kelle õigusaktid sätestavad krediidiandjale kohustuse hinnata tarbija krediidivõimelisust asjakohaseid andmebaase kasutades, võivad selle nõude säilitada.“

5 Selle direktiivi artiklis 23 „Karistused“ on sätestatud:

„Liikmesriigid kehtestavad eeskirjad karistuste kohta, mida kohaldatakse käesoleva direktiivi alusel vastu võetud siseriiklike õigusnormide rikkumise korral, ning võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Nimetatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.“

Tšehhi õigus

Seadus nr 257/2016 tarbijakrediidi kohta

6 Direktiiv 2008/48 võeti Tšehhi õigusesse üle seadusega nr 257/2016 tarbijakrediidi kohta (zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru).

7 Selle seaduse §-s 86 „Krediidivõimelisuse hindamine“ on sätestatud:

„(1) Enne tarbijakrediidilepingu sõlmimist või lepingus sisalduva kohustuse muutmist, millega on seotud krediidi kogusumma märkimisväärne suurendamine, hindab krediidiandja tarbija krediidivõimelisust tarbijalt saadud olulise, usaldusväärse, piisava ja proportsionaalse teabe alusel ja kasutades vajaduse korral andmebaase, mis võimaldavad hinnata tarbija krediidivõimelisust, või muid allikaid. Krediidiandja annab tarbijakrediiti üksnes juhul, kui krediidivõimelisuse hinnangust nähtub, et tarbija võimes tarbijakrediit tagasi maksta pole legitiimset põhjust kahelda.

(2) Tarbija krediidivõimelisust hinnates uurib krediidiandja iseäranis tarbija võimet teha kokkulepitud regulaarseid tarbijakrediidi tagasimakseid, võrreldes selleks tarbija sissetulekut ja kulusid ning võimalike olemasolevate võlgade tagasimaksmise vahendeid. Lisaks võtab ta arvesse võimaliku vara väärtust, kui tarbijakrediidilepingust tuleneb, et tarbijakrediit tuleb osaliselt või täielikult tagasi maksta tarbijale kuuluva vara müügist saadud tulust, mitte regulaarsete tagasimaksetena, või kui tarbija finantsolukorra põhjal on ilmne, et ta suudab tarbijakrediidi tagasi maksta olenemata oma sissetulekust.“

8 Selle seaduse § 87 „Tarbija krediidivõimelisuse hindamise kohustuse täitmata jätmise tagajärjed“ lõikes 1 on sätestatud:

„Kui krediidiandja annab tarbijale tarbijakrediiti § 86 lõike 1 teist lauset rikkudes, on leping tühine. Tarbija võib nõuda tühisuse tuvastamist kolmeaastase aegumistähtaja jooksul alates lepingu sõlmimise kuupäevast. Tarbija on kohustatud väljamakstud tarbijakrediidi põhisumma tagasi maksuma tema rahalisi võimalusi arvestades sobival ajal.“

Seadus nr 89/2012, millega kehtestatakse tsiviilseadustik

- 9 Seaduse nr 89/2012, millega kehtestatakse tsiviilseadustik (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) §-s 586 on sätestatud:

„(1) Kui õigustoimingu tühisus kaitseb teatava isiku huve, võib üksnes see isik nõuda nimetatud toimingu tühisuse tuvastamist.

(2) Kui isik, kellel on õigus nõuda õigustoimingu tühisuse tuvastamist, seda ei tee, loetakse õigustoiming kehtivaks.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 10 GK sõlmis 21. aprillil 2017 OPR-Finance'iga sidevahendi abil krediidilepingu, mis oli pikendatav ja mille alusel OPR-Finance andis GK käsutusse 4900 Tšehhi krooni (CZK) (ligikaudu 192 eurot).
- 11 Kuna GK ei tasunud sissenõutavaks muutunud osamakseid, siis pöördus OPR-Finance 7. juunil 2018 Okresní soud v Ostravěsse (Ostrava piirkondlik kohus, Tšehhi Vabariik), nõudega kohustada GKd tasuma 7839 Tšehhi krooni (ligikaudu 307 eurot), millele lisanduks seadusjärgne viivis alates 1. oktoobrist 2017 kuni nõutud summa täieliku tasumiseni.
- 12 Eelotsusetaotlusest ilmneb, et põhikohtuasjas toimunud menetluses ei ole OPR-Finance kinnitanud ega, veelgi vähem, tõendanud, et ta hindas enne kõnesoleva krediidilepingu sõlmimist laenuvõtja krediidivõimelisust.
- 13 Teiselt poolt ei ole GK väitnud, et leping on sel alusel tühine. Ent vastavalt seaduse nr 257/2016 tarbijakrediidi kohta § 87 lõikele 1 on lepingu tühisus sanktsioonina kohaldatav üksnes tarbija taotluse alusel. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et niisugune norm läheb vastuollu tarbijakaitsega, nii nagu see on tagatud direktiiviga 2008/48.
- 14 Selle kohta märgib nimetatud kohus esiteks, et vastavalt Tšehhi kohtute väljakujunenud praktikale ja Tšehhi õigusteooriale on liikmesriigi kohtul keelatud omal algatusel kohaldada lepingu tühisuse sanktsiooni, mis tuleneb seaduse nr 257/2016 tarbijakrediidi kohta § 87 lõikest 1. Teiseks juhtub selle kohtu sõnul väga harva, et tarbijad, keda enamikus tarbijakrediidivaidluse asjades ei esinda advokaat, tõstataksid lepingu tühisuse vastuväite alusel, et krediidiandja ei hinnanud nende krediidivõimelisust.
- 15 Lisaks on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas liikmesriigi õiguse tõlgendus, mis on kooskõlas direktiiviga 2008/48, mis tähendaks, et liikmesriigi kohus on kohustatud omal algatusel kohaldama seaduse nr 257/2016 tarbijakrediidi kohta § 87 lõikes 1 ette nähtud sanktsiooni, ei viiks *contra legem* tõlgenduseni.
- 16 Nendel asjaoludel otsustas Okresní soud v Ostravě (Ostrava piirkondlik kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 2008/48 artiklitega 8 ja 23 nende koostoimes on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt juhul, kui krediidiandja jätab täitmata oma kohustuse hinnata enne krediidilepingu sõlmimist tarbija krediidivõimelisust, on tagajärjeks krediidilepingu tühisus, millega kaasneb tarbija kohustus maksta krediidiandjale tagasi krediidi põhisumma tarbija rahalisi võimalusi arvestades sobival ajal, ent nimetatud tagajärge (krediidilepingu tühisus) kohaldatakse üksnes juhul, kui tarbija sellele võimalusele tugineb (see tähendab esitab lepingu tühisuse tuvastamise nõude) kolmeaastase aegumistähtaja jooksul?

2. Kas direktiivi 2008/48 artiklitest 8 ja 23 nende koostoimes tuleneb, et liikmesriigi kohus peab omal algatusel kohaldama tagajärge, mis on liikmesriigi õigusnormidega ette nähtud selle eest, kui krediidiandja jätab täitmata oma kohustuse hinnata tarbija krediidivõimelisust (see tähendab isegi juhul, kui tarbija ise sellele aktiivselt ei tugine)?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

- 17 Eelotsuse küsimustega, mida tuleb käsitleda koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2008/48 artiklit 8 koostoimes selle direktiivi artikliga 23 tuleb tõlgendada nii, et see kohustab liikmesriigi kohut ühelt poolt analüüsima omal algatusel, kas on rikutud krediidiandja lepingueelset kohustust hinnata tarbija krediidivõimelisust, mis on ette nähtud selle direktiivi artiklis 8 ja toimida vastavalt riigisisese õiguses selle kohustuse rikkumise puhuks ettenähtule, ning teiselt poolt, kas sellega on vastuolus niisugune riigisisene kord, mille järgi nimetatud rikkumine toob kaasa lepingu tühisuse koos tarbija kohustusega maksta laenu põhisumma krediidiandjale tagasi tema võimaluste vastava tähtaja jooksul, ent seda vaid tingimusel, et tarbija kolmeaastase aegumistähtaja jooksul lepingu niisugusele tühisusele tugineb.
- 18 Selle kohta olgu märgitud, et Euroopa Kohus on korduvalt tunnistanud liikmesriigi kohtu kohustust omal algatusel kontrollida liidu tarbijaõiguse teatavate sätete võimalikku rikkumist (21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Radlinger ja Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 62 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 19 Selline nõue on põhjendatud kaalutlusega, et kaitsesüsteem lähtub vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale eeldusest, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja omab vähem teavet, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuste osutaja varem koostatud tingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu (21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Radlinger ja Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 63 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 20 Direktiivi 2008/48 artikli 8 lõikest 1 koosmõjus direktiivi põhjendusega 28 tuleneb, et enne krediidilepingu sõlmimist on krediidiandja kohustatud hindama tarbija krediidivõimelisust, kusjuures see hindamine võib vajaduse korral sisaldada asjakohaste andmebaaside kasutamist. Selle kohta olgu märgitud, et vastavalt viidatud direktiivi põhjendusele 26 on selle kohustuse eesmärk tagada, et krediidiandja ei tegeleks vastutustundetu laenamisega ega annaks krediiti tarbijatele, kes ei ole krediidivõimelised.
- 21 Ka aitab krediidiandja lepingueelne kohustus hinnata krediidisaaaja krediidivõimelisust, mille eesmärk on kaitsta tarbijat ülemäärase võlgnevuse ja maksejõuetuse tekkimise ohu eest, saavutada direktiivi 2008/48 eesmärki, mis seisneb direktiivi põhjenduste 7 ja 9 kohaselt selles, et näha tarbijakrediidi valdkonnas mitmes põhiküsimuses ette täielik ja imperatiivne ühtlustamine, mida peetakse vajalikuks selleks, et tagada kõikidele Euroopa Liidu tarbijatele nende huvide võrdset kõrgetasemeline kaitse ja aidata kaasa hästitoimiva siseturu tekkele tarbijakrediidi valdkonnas (27. märtsi 2014. aasta kohtuotsus LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punkt 42). Järelikult on niisugune kohustus tarbija jaoks põhjaneva tähtsusega.
- 22 Peale selle esineb arvestatav risk, et muu hulgas teadmatusest ei tugine tarbija õigusnormile, mille eesmärk on teda kaitsta (21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Radlinger ja Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 65 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 23 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et nagu Euroopa Kohus on otsustanud direktiivi 2008/48 artikli 10 lõikest 2 tuleneva teavitamiskohustuse täitmise seoses, mis samuti aitab kaasa käesoleva kohtuotsuse punktis 21 käsitletud direktiivi eesmärgi saavutamisele, ei ole tarbija tegelikult kaitset võimalik saavutada, kui liikmesriigi kohus ei pea omal algatusel kontrollima, kohe kui talle on teada selleks

vajalikud asjaolud, kas krediidiandja on täitnud direktiivi artiklis 8 sätestatud kohustuse (vt analoogia alusel 21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Radlinger ja Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punktid 66 ja 70).

- 24 Lisaks, kui liikmesriigi kohus on omal algatusel tuvastanud selle kohustuse rikkumise, siis peab ta ilma tarbija vastavat taotlust ootamata toimima nii, nagu riigisisene õigus sellise rikkumise korral ette näeb, austades sealjuures võistlevuse põhimõtet ja tagades, et kohaldatavad sanktsioonid vastavad direktiivi 2008/48 artikli 23 nõuetele, nii nagu Euroopa Kohus neid tõlgendanud on (vt selle kohta 21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Radlinger ja Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punktid 71, 73 ja 74). Selle kohta olgu märgitud, et kõnealuse direktiivi artiklis 23 on ette nähtud, et eeskirjad karistuste kohta, mida kohaldatakse krediidisaaaja krediidivõimelisuse lepingueelset kontrollimist käsitlevate riigisiseste õigusnormide rikkumise korral ja mis on vastu võetud direktiivi artikli 8 alusel, peavad olema määratletud selliselt, et karistused oleks tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad, ning teiseks on selles artiklis ette nähtud, et liikmesriigid võtavad kõik meetmed nende rakendamise tagamiseks. Neis piirides jääb karistuste valikul otsustusõigus liikmesriikidele (vt selle kohta 27. märtsi 2014. aasta kohtuotsus LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punkt 43).
- 25 Pealegi, vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale, mis käsitleb ELL artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõtet, peavad liikmesriigid – kellel on sanktsioonide valikul siiski kaalutusõigus – muu hulgas hoolitsema selle eest, et liidu õiguse rikkumisi menetletaks analoogsete materiaal- ja menetlusõiguslike reeglite järgi nagu riigisisese õiguse samalaadseid ja sama olulisi rikkumisi, kusjuures sanktsioon peab olema igal juhul tõhus, proportsionaalne ja hoiatav (27. märtsi 2014. aasta kohtuotsus LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punkt 44 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 26 Euroopa Kohus on lisaks leidnud, et sanktsiooni rangus peab vastama nende rikkumiste raskusele, mille eest neid määratakse, eelkõige tagades tegeliku hoiatava mõju ja järgides samas proportsionaalsuse üldpõhimõtet (9. novembri 2016. aasta kohtuotsus Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 27 Olgu lisatud, et liikmesriigi kohtul, kes ainsana on pädev tõlgendama ja kohaldama riigisisest õigust, tuleb kontrollida, kas kõiki kohtuasja asjaolusid arvestades vastavad seal sätestatud sanktsioonid neile nõuetele ja on tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.
- 28 Siiski võib Euroopa Kohus eelotsusetaotluse suhtes otsust langetades vajaduse korral esitada täpsustused, mis annavad neile kohtutele juhised hinnangu andmisel (vt analoogia alusel 21. novembri 2018. aasta kohtuotsus de Diego Porras, C-619/17, EU:C:2018:936, punkt 91 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 29 Kõnesoleval juhtumil, vastavalt andmetele, mis sisalduvad eelotsusetaotluses, karistatakse seaduse nr 257/2016 tarbijakrediidi kohta § 87 alusel seda, kui krediidiandja rikub lepingueelset kohustust hinnata laenuvõtja krediidivõimelisust vastavalt sama seaduse §-le 86, krediidilepingu tühisusega, millega kaasneb tarbija kohustus maksta krediidiandjale tagasi üksnes põhisumma tema võimalustele vastava tähtaja jooksul, ent seda vaid tingimusel, et tarbija lepingu sõlmimisest arvestatava kolmeaastase aegumistähtaja jooksul lepingu niisugusele tühisusele tugineb. Niisiis, kui kohaldatakse selles seaduses ette nähtud sanktsiooni, st krediidilepingu tühisust, kaotab krediidiandja õiguse saada kokkulepitud intressi ja tasusid.
- 30 Sellega seoses tuleb märkida, et osas, milles niisuguse sanktsiooni kohaldamine päädib olukorraga, kus krediidiandjal ei ole enam õigust kokkulepitud intressile ja tasudele, näib see sanktsioon olevat tasakaalus sellega karistatava rikkumise raskusega ja eelkõige omab tegelikku hoiatavat mõju (vt selle kohta 27. märtsi 2014. aasta kohtuotsus LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punktid 52 ja 53, ning 9. novembri 2016. aasta kohtuotsus Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punkt 69).

- 31 Olgu täpsustatud, et arvestades, kuivõrd oluline on tarbijakaitse eesmärk, millest on kantud krediidiandja kohustus kontrollida laenuvõtja krediidivõimelisust, on Euroopa Kohus juba otsustanud, et kui intresside kaotamise sanktsioon osutub praktikas nõrgaks, kui mitte lausa olematuks, sest seadusjärgsete suurendatud intresside kohaldamine võib tasandada sellise sanktsiooni mõju, siis järeldub sellest paratamatult, et see sanktsioon ei ole tegelikult hoiatav (vt selle kohta 27. märtsi 2014. aasta kohtuotsus LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punktid 52 ja 53).
- 32 Eelotsusetaotlusest nähtub, et lepingu tühisuse sanktsiooni kohaldamine on seatud sõltuvusse tingimusest, et tarbija tugineb sellele tühisusele ja teeb seda kolmeaastase aegumistähtaja jooksul. Selle viimasega seoses olgu tõdetud, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb vastavasisuliste liidu õigusnormide puudumise korral näha liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõtte kohaselt iga liikmesriigi sisemises õiguskorras ette menetluskord isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse tagamiseks, tingimusel et see ei oleks ebasoodsam saamalaadsete riigisiseste olukordade regulatsioonist (võrdväarsuse põhimõte) ega muudaks liidu õiguskorra alusel antud subjektiivsete õiguste kasutamist praktikas võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte) (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, punkt 23).
- 33 Mis puudutab võrdväarsuse põhimõtet, siis tuleb märkida, et Euroopa Kohtule ei ole teada ühtki asjaolu, mis tekitaks kahtlusi, kas aegumistähtaega käsitlev tingimus põhikohtuasjas ikka on selle põhimõttega kooskõlas.
- 34 Seoses tõhususe põhimõttega piisab, kui tuletada meelde, et nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 23 ja 24, on tarbija tegeliku kaitse jaoks nõutud, et olukorras, kus krediidiandja esitab tarbija vastu krediidilepingu alusel nõude, peab liikmesriigi kohus omal algatusel hindama, kas laenuvõtja täitis direktiivi 2008/48 artiklis 8 ette nähtud kohustuse ja kui ta tuvastab selle kohustuse rikkumise, siis peab ta ilma tarbija vastavat taotlust ootamata toimima nii, nagu riigisisene õigus sellise rikkumise korral ette näeb, austades sealjuures võistlevuse põhimõtet.
- 35 Mis puudutab niisugust sanktsiooni nagu krediidilepingu tühisus, millega kaasneb kohustus põhisumma tagasi maksta, siis tuleb täpsustada, et kui tarbija väljendab seisukohta, mis on niisuguse sanktsiooni kohaldamise vastu, siis tuleks seda seisukohta arvesse võtta (vt analoogia alusel 4. juuni 2009. aasta kohtuotsus Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, punkt 33, ja 21. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, punkt 35).
- 36 Eelöeldust järeldub, et tõhususe põhimõttega on vastuolus tingimus, mille kohaselt krediidilepingu tühisuse sanktsioonile, millega kaasneb kohustus põhisumma tagasi maksta, mis on kohaldatav siis, kui krediidiandja on rikkunud direktiivi 2008/48 artiklis 8 ette nähtud kohustust, peab tuginema tarbija ja seda kolmeaastase aegumistähtaja jooksul.
- 37 Niisugust järeldust ei saa seada kahtluse alla Tšehhi valitsuse kirjalikes seisukohtades esitatud argument, mille kohaselt liikmesriigi normid laenuinstrumentide kontrolli kohta näevad ette ka väärtekaristuse trahvi vormis, mille summa võib ulatuda kuni 20 miljoni Tšehhi kroonini (ligikaudu 783 000 eurot), kui rikutakse kohustust hinnata tarbija krediidivõimelisust.
- 38 Nimelt tuleb tõdeda, et Euroopa Komisjon väitis kohtustungil, ilma et talle oleks vastu vaieldud, et pädev Tšehhi järelevalveasutus, st Tšehhi Keskpank, ei ole teavitanud otsusest, mis puudutab krediidiandjale selle kohustuse rikkumise tõttu trahvi määramist. Lisaks, nagu nähtub kohtujuristi ettepaneku punktist 82, ei ole niisugused sanktsioonid üksi piisavad, et tagada piisavalt tõhusalt tarbijate kaitse ülemäärase võlakooormuse ja pankroti riski eest, mida on soovitud tagada direktiiviga 2008/48, kuivõrd neil ei ole toimet olukorras, kus tarbijale on antud krediidilepingu järgi krediiti direktiivi artiklit 8 rikkudes.

- 39 Igal juhul, kui liikmesriigi seadusandja on nagu käesolevas kohtuasjas näinud sellise rikkumise karistamiseks lisaks vääртеokaristusele ette tsiviilõigusliku sanktsiooni, millest peaks olema tarbijale kasu, siis tuleb seda sanktsiooni – arvestades direktiivis 2008/48 tarbijate kaitsele omistatud erilist tähtsust – tõhususe põhimõtet järgides rakendada.
- 40 Lõpuks, nagu on märgitud eelotsusetaotluses, tuleneb Tšehhi kohtute väljakujunenud praktikast, et liikmesriigi kohtul ei ole lubatud omal algatusel kohaldada lepingu tühisuse sanktsiooni, millega kaasneb kohustus põhisumma tagasi maksta, ja mis on nähtud ette juhukuks, kui krediidiandja rikub tal olevat lepingueelset kohustust hinnata tarbija krediitdivõimelisust.
- 41 Selle keelu kohta on oluline märkida, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt peab liikmesriigi kohus riigisisese õiguse kohaldamisel tõlgendama seda võimalikult suures ulatuses direktiivi 2008/48 sõnastust ja eesmärki arvestades, et saavutada direktiiviga taotletav eesmärk ning seeläbi täita ELTL artikli 288 kolmanda lõigu nõudeid. Selline riigisisese õiguse kooskõlalise tõlgendamise kohustus on EL toimimise lepinguga loodud süsteemile omane, kuna see võimaldab liikmesriigi kohtutel tagada oma pädevuse piires liidu õiguse tõhusa toime kohtuvaidluste lahendamisel (21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Radlinger ja Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 79).
- 42 Lisaks on Euroopa Kohus korduvalt sedastanud, et kooskõlalise tõlgendamise põhimõte nõuab, et liikmesriigi kohus teeb kõik, mis on tema pädevuses, arvestades riigisisest õigust tervikuna ning kasutades riigisiseses õiguses tunnustatud tõlgendusmeetodeid, et tagada kõnesoleva direktiivi täielik toime ja saavutada selle eesmärgiga kooskõlas olev tulemus (vt selle kohta 24. jaanuari 2012. aasta kohtuotsus Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 43 Olgu lisatud, et liikmesriigi kohtud, sh viimase astmena kohtuasja lahendavad kohtud, peavad vajaduse korral siiski muutma väljakujunenud riigisisest kohtupraktikat, kui see kohtupraktika põhineb riigisisese õiguse tõlgendusel, mis on direktiivi eesmärkidega vastuolus (vt selle kohta 5. septembri 2019. aasta kohtuotsus Pohotovosť, C-331/18, EU:C:2019:665, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 44 Eelnevast järeldub, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei saa põhikohtuasjas põhjendatult leida, et tal ei ole võimalik tõlgendada riigisiseseid norme kooskõlas liidu õigusega üksnes seetõttu, et Tšehhi kohtud on tõlgendanud neid norme nii viisi, et need ei ole selle õigusega kooskõlas. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on kohustus tagada direktiivi 2008/48 täielik toime, jättes vajaduse korral omal algatusel kohaldamata Tšehhi kohtute senise tõlgenduse, kuivõrd see tõlgendus ei ole liidu õigusega kooskõlas (vt analoogia alusel 8. novembri 2016. aasta kohtuotsus Ognyanov, C-554/14, EU:C:2016:835, punktid 69 ja 70 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 45 Niisugust kooskõlalise tõlgendamise kohustust piiravad siiski õiguse üldpõhimõtted, eelkõige õiguskindluse põhimõte, mis tähendab, et see kohustus ei või olla aluseks riigisisese õiguse *contra legem* tõlgendusele.
- 46 Kõiki eespool esitatud kaalutlusi arvesse võttes tuleb eelotsuse küsimustele vastata, et direktiivi 2008/48 artikleid 8 ja 23 tuleb tõlgendada nii, et need kohustavad liikmesriigi kohut analüüsima omal algatusel, kas on rikutud krediidiandja lepingueelset kohustust hinnata tarbija krediitdivõimelisust, mis on ette nähtud selle direktiivi artiklis 8, ja toimida vastavalt riigisiseses õiguses selle kohustuse rikkumise puhuks ettenähtule, tingimusel, et sanktsioonid vastavad artikli 23 nõuetele. Lisaks tuleb direktiivi 2008/48 artikleid 8 ja 23 tõlgendada nii, et nendega on vastuolus niisugune riigisisene kord, mille järgi see, kui on rikutud krediidiandja lepingueelset kohustust hinnata tarbija krediitdivõimelisust, toob kaasa lepingu tühisuse koos tarbija kohustusega maksta laenu põhisumma krediidiandjale tagasi tema võimalustele vastava tähtaja jooksul, ent seda vaid tingimusel, et tarbija lepingu niisugusele tühisusele tugineb, tehes seda kolmeaastase aegumistähtaja jooksul.

Kohtukulud

- 47 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ, artikleid 8 ja 23 tuleb tõlgendada nii, et need kohustavad liikmesriigi kohut analüüsima omal algatusel, kas on rikutud krediidiandja lepingueelset kohustust hinnata tarbija krediidivõimelisust, mis on ette nähtud selle direktiivi artiklis 8, ja toimida vastavalt riigisisese õiguses selle kohustuse rikkumise puhuks ettenähtule, tingimusel, et sanktsioonid vastavad artikli 23 nõuetele. Lisaks tuleb direktiivi 2008/48 artikleid 8 ja 23 tõlgendada nii, et nendega on vastuolus niisugune riigisisene kord, mille järgi see, kui on rikutud krediidiandja lepingueelset kohustust hinnata tarbija krediidivõimelisust, toob kaasa lepingu tühisuse koos tarbija kohustusega maksta laenu põhisumma krediidiandjale tagasi tema võimalustele vastava tähtaja jooksul, ent seda vaid tingimusel, et tarbija lepingu niisugusele tühisusele tugineb, tehes seda kolmeaastase aegumistähtaja jooksul.

Allkirjad